

І. С. Крамаренко,
к. е. н., викладач кафедри фінансів і кредиту,
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ “ВМУРoЛ “Україна””

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

UKRAINIAN AGROINDUSTRIAL SPHERE INVESTMENT SUPPORT: MODERN STATE AND
PERSPECTIVES OF ITS DEVELOPMENT

Статтю присвячено вивченню сучасного стану інвестиційного забезпечення агропродовольчої сфери України. Проаналізовано основні дані галузі та напрями і джерела залучення інвестицій. Визначено подальший розвиток інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

The article is devoted to the modern state of Ukrainian agrofood sphere investment backing studying. Main sector data and patterns as well as sources of investment have been analyzed. Investment backing of agricultural enterprises further development has been identified.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційне забезпечення, агропродовольча сфера, іноземне інвестування.

Key words: investment, investment activity, investment backing, agrofood sphere, foreign investing.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Інвестиції в агропродовольчу сферу України є найбільш привабливим джерелом матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Однак їх обсяг та рівень ефективності залишаються вкрай недостатніми через наявність цілої низки чинників: нестабільність політичної ситуації і законодавчої бази, низька інвестиційна привабливість української агропродовольчої сфери для іноземних інвесторів та ін. За підрахунками фахівців Інституту аграрної економіки НААН, потенційне щорічне залучення в АПК іноземних

інвестицій може досягти 3 млрд доларів США. Саме тому дослідження можливостей подальшого залучення інвестицій в агропромисловий комплекс України та їх ефективного використання, а також розробка відповідного механізму реалізації цих можливостей є невідкладними завданнями, які вимагають негайного вирішення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасний стан та перспективи розвитку

інвестиційного забезпечення агропродовольчої сфери України є актуальними питаннями для вивчення учених-економістів, зокрема: В. Алексійчука, М. Дем'яненко, І. Іртищевої, Л. Назарової, М. Малика. Трансформаційні перетворення в Україні зумовлюють потребу в подальшому вивченні і аналізі інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Метою роботи є висвітлення сучасного стану інвестиційного забезпечення агропродовольчої сфери України та перспективи розвитку.

ВИКЛАДАННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні підприємства агропродовольчої сфери діють у складному, нестабільному економічному середовищі з високим рівнем невизначеності, тому вміння здійснювати необхідні зміни є сьогодні найважливішим завданням, що забезпечить їхню конкурентоспроможність і успішне функціонування в довгостроковій перспективі. Найважливішою складовою цих змін, що забезпечує швидку реакцію агропродовольчих підприємств на вплив чинників внутрішнього й зовнішнього середовища, є ефективне інвестиційне забезпечення. Проте на сьогодні в Україні обсяги інвестицій за рахунок усіх джерел фінансування хоча й зростають на 35—45% щорічно, проте вони не забезпечують навіть простого відтворення основних засобів у галузі. Для виведення підприємств агропродовольчої сфери з інвестиційної кризи та забезпечення помірної або інтенсивного інноваційного розвитку необхідно щорічно забезпечити активний приплив інвестицій і поступальне збільшення їх обсягу, що неможливо без максимального залучення іноземних інвестицій.

Зважаючи на те, що існуюча система показників оцінки ефективності інвестицій не в повній мірі відповідає вимогам функціонування ринку та не враховує специфіки проектів в агропродовольчій сфері, слід використовувати методи оцінки ефективності інвестиційних проектів з розрахунком системи показників, які враховують економічні інтереси національних товаровиробників, вітчизняних інвесторів та державні інтереси, що виражаються у підтримці та розвитку пріоритетних підгалузей агропродовольчої сфери, створенні додаткових

Таблиця 1. Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування

Показники	2003 р.		2007 р.		2011 р.	
	млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%
Інвестиції – всього	51011	100,0	188486	100,0	209130	100,0
в тому числі за рахунок:						
квиттів державного бюджету	3570	7,0	10458	5,0	9479	7,5
квиттів місцевих бюджетів	2095	4,1	7324	4,2	4357	2,9
власних коштів підприємств та організацій	31306	61,4	106520	56,7	83997	54,0
кредитів банків та інших фінансових установ	4196	8,2	31182	17,3	20611	17,9
квиттів іноземних інвесторів	2807	5,5	6660	3,3	3429	3,1
квиттів населення на будівництво житла	1822	3,6	18428	9,1	20829	9,4
інших джерел фінансування	5215	10,2	7914	4,4	7965	5,2

Складено та розраховано за даними [6, с. 200].

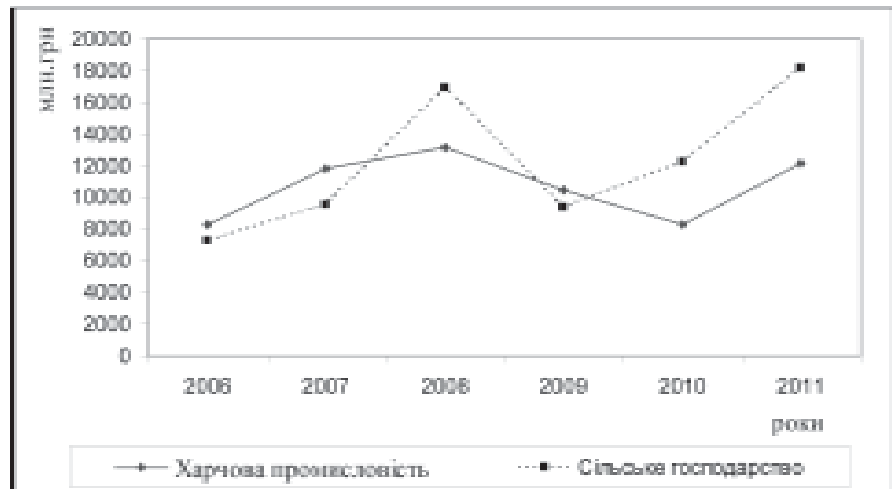

Рис. 1. Динаміка інвестицій в основний капітал підприємств агропродовольчої сфери, млн грн. [6].

робочих місць за проектом та обсязі сплачених податків, передбачених проектом. З метою підвищення ефективності стратегій реального інвестування підприємствам агропродовольчої сфери необхідно більше уваги приділяти пріоритетним напрямкам політики інвестування підприємств галузі, до яких відносяться: залучення іноземного капіталу, технічне переоснащення, інвестиційно-фінансова підтримка (державні програми фінансування, банківське кредитування, іпотечні кредити, створення спеціалізованого аграрного банку), лізинг, впровадження механізмів фондового ринку (корпоратизація, акціонування, випуск похідних цінних паперів).

Таблиця 2. Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності

Показники	2004 р.		2007 р.		2011 р.	
	млн грн.	%	млн грн.	%	млн грн.	%
Інвестиції – всього	75714	100	188486	100,0	238174,6	100,0
в тому числі за галузевим економікою:						
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	3380,6	4,5	9519,1	5,0	18182,6	7,7
Рибальство, рибництво	38,53	0,01	35,7	0,01	37,1	0,00
Промисловість	28190,7	37,2	64341,4	34,1	86312,8	36,2
Будівництво	4674,6	6,2	9306,6	4,9	8541,1	3,6
Торівля	5322,4	7,02	17788,5	9,4	17264,1	7,3
Інші види діяльності	34107,2	45,07	87784,7	46,68	107836,9	45,2

Складено та розраховано за даними [6, с. 204].

Розглянемо склад та структуру інвестиційних ресурсів за джерелами фінансування за період 2003—2011 років (табл. 1).

Дослідження структури інвестицій за джерелами фінансування дозволяє зробити висновок, лєвова частка інвестицій в основний капітал надходить від власних коштів підприємств та організацій (від 61,4 % в 2003 році до 56,7 % в 2007 році). За період 2003—2007 років друге місце займали кошти кредитів банків та інших позик. У цілому по Україні підприємства агропродовольчої сфери працюють за рахунок власних ресурсів, які нині за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує підприємства сподіватися на підтримку з боку держави й зумовлює необхідність розвивати як банківські, так і партнерські форми кредитування.

Що стосується безпосередньо агропродовольчої сфери, то до 2007 року більш привабливою для інвесторів була харчова промисловість (рис. 1).

Починаючи з 2008 року, значно більші обсяги інвестиційних ресурсів отримує сільськогосподарське виробництво. Не можна не погодитись з думкою В. Прокопишака [5], що вкладання іноземних інвестицій у сільськогосподарське виробництво допоможе вирішити проблему безробіття сільського населення, що виникла внаслідок економічної кризи на селі. Залучення іноземних інвестицій у сільськогосподарське виробництво можливе через: надання кредитів для формування фонду нагромадження, придбання нового устаткування, нових технологічних ліній (безпосередньо для підприємств із переробки сільськогосподарської продукції) та придбання основних фондів. Пошук ефективних джерел інвестування коштів сприятиме вирішенню проблеми диверсифікації економіки сільської місцевості.

Якщо розглядати структуру інвестиційних ресурсів за видами економічної діяльності (табл. 2), бачимо, що найбільша частка припадає на промисловість. Хоча спостерігається позитивна тенденція — частка інвестицій, вкладених в сільське господарство, зростає від 4,5% у 2004 році до 7,7% у 2011 році.

Слід зазначити, що в цілому інвестиції в підвищення продуктивності, покращення управління аграрним бізнесом та нарощення загального виробничого потенціалу є прибутковими.

Протягом останніх років сільське господарство мало річну дохідність капіталовкладень в середньому понад 25%, що є найвищим показником серед усіх провідних галузей економіки України. Але за обсягом інвестицій цей сектор далеко не перший. Незначний приплив іноземних інвестицій у сільське господарство, попри вищі за середні показники дохідності, вказує на існування глибоких гальмуючих чинників у цій сфері. Зокрема, за період 2009—2011 років частка прямих іноземних інвестицій, що припадала на сільськогосподарське виробництво коливалася в межах 2,3—1,9 відсотків, в харчову промисловість — 4,7—4,2 відсотків [4]. Ці негативні чинники мають структурний характер й стримують як іноземних, так і внутрішніх інвесторів від інвестицій у цю, здавалося б, потенційно привабливу галузь.

В українській економіці попит на інвестиції значно перевищує їх пропозицію, що в ринкових умовах призводить до їх високої вартості. Так, позичкові інвестиції (банківський, комерційний кредити, лізинг) сьогодні

переважно не вигідні для сільського господарства, оскільки у більшості випадків вони короткострокові й надзвичайно дорогі. Виходячи з обмеженості внутрішніх ресурсів, найбільш привабливим джерелом ресурсного забезпечення сільського господарства можуть бути іноземні інвестиції. Проте відсутність життєздатних виробничих механізмів поряд з низьким рівнем ліквідності більшої частини підприємств аграрного сектора створюють значні перешкоди для цього [2].

ВИСНОВКИ

Аналіз інвестиційного забезпечення підприємств агропродовольчої сфери України доводить, що їх рівень не відповідає міжнародним інвестиційним можливостям та зростаючим галузям для повного забезпечення населення світу продовольством. Хоча сучасний стан економіки України не може задовольнити вимоги потенційних інвесторів. Серед причин непривабливості інвестиційного клімату домінують повільні темпи реформування економіки, невідповідність законодавчої бази, а також нераціональний розподіл внутрішніх інвестицій — приватних і державних, — високі податки, надмірне регулювання та заполітизованість економіки. Інвестиційні проблеми в агропродовольчій сфері можна вирішити. Для цього не потрібні прямі державні інвестиції у великих обсягах, мета яких полягає в забезпеченні реалізації обмежених державних пріоритетів у галузі: підтримка селекції в насінництві й тваринництві, захист навколишнього середовища, розвиток окремих напрямів соціальної сфери села, мережі сільських доріг тощо. Важливіше відрегулювати економічні відносини в державі так, щоб вони забезпечували еквівалентний обмін між сільським господарством та іншими галузями і сферами економіки, для чого слід активізувати дію всіх важелів економічного регулювання інвестиційної діяльності з метою забезпечення поступального розвитку агропродовольчої сфери.

Література:

- Іртищева І.О. Удосконалення механізмів управління інвестиційно-інноваційними процесами в харчовій промисловості / І.О. Іртищева, О.М. Потапенко // Інвестиції: практика та досвід: науково-практичний журнал. — 2011. — №22. — С.4—7.
- Назарова Л.В. Розвиток інвестиційних процесів у АПК України: стан, проблеми, перспективи / Л.В. Назарова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. — 2011. — №1. — С.71—75.
- Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>
- Прокопишак В. Фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка сільськогосподарських підприємств / В. Прокопишак // Облік і фінанси АПК. — 2008. — №5. — С. 52—61.
- Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державний комітет статистики України; за редакцією О.Г. Осауленка. — К.: ТОВ "Август Трейд", 2012. — 559 с.